

Siegfried Lenz

Jul i barakken (1959)

Dengang boede vi i en kamuflagefarvet barak, syv familier fordelt på syv rum, en væg af sammenkrøllet indpakningspapir adskilte os fra et par gamle mennesker, der hed Jegelka til efternavn. Barakkerne lå som en flok ubevægelige skibe i det snedækkede landskab. Transportable, enkle bygninger af træ, der var snedigt udtænkt af arkitekter fra det tyvende århundrede. Der var en fælles vandledning og et fælles toilet. Udvendigt var barakkerne malet i kamuflagefarver med hvide takker, mørkegrønne lodrette flammer og rustrøde trekanten med ulige sider. Vi var godt skærmet af mod nysgerrige blikke udefra. I de sidste krigså havde sprængstofeksperten i al hemmelighed puslet med at fremstille en speciel mine. Da de var væk, brugte man barakken som opsamlingslejr, man ledte en sideflod af den store flygtningestrøm herind og fyldte simpelthen barakken til bristepunktet. Der blev min mor også modtaget sammen med alle de andre, der var sakket agterud¹ i historiens gang. Vi fik tildelt et af de syv rum, som vi indrettede med de ting, mor havde slæbt med under hele flugten: Et gevir fra en elg, et kæmpemæssigt æggeur og et faglebur, som hun nu brugte til papir.

Vi havde nok at gøre med at blive mætte og holde varmen, så vi tænkte ikke over datoen, og vi ville ikke have mærket noget til julen, hvis ikke Fred var kommet tilbage fra Donbass². Vi vidste kun, at højtiden nærmede sig, fordi han blev løsladt fra krigsfangelejren i anledning af julen. Men selvom vi vidste det, var der ingen af os, der sagde noget, og vi fandt ikke på julegaveønsker eller købte søde, små hemmeligheder. Fred lavede sig et leje af avis-papir, brugte en vatteret jakke som tæppe og sov julen i møde fire dage og fire nætter, mens mor og jeg gik rundt og frøs og skændtes stilfærdigt med de to gamle, der hed Jegelka til efternavn, for at Fred kunne få ro. Det blev juleaften, uden at nogen havde nævnt julen med et eneste ord. Men så stod Fred op, åndede på vinduernes isblomster og kiggede længe ud over det triste landskab i Slesvig-Holsten³ og den rødlige himmel over byen. Derpå gik han ud, barberede sig ved den fælles håndvask, og da han kom ind igen, sagde han: ”Jeg tager ind til byen.”

Ved middagstid kunne jeg mærke, at mor helst ville sende mig udenfor, men hun sagde ingenting, og så tog jeg en af de grove sukkersække og forsvandt i al hemmelighed, trampede gennem sneen til banedæmningen⁴ og gik op på den, dér hvor stigningen begynder, og togene sagtner farten. Jeg ventede bag en fyrrestamme med stivnet harpiks. Det begyndte at sne kraftigt, og skinnerne lyste mat i halvmørket. Jeg stampede i jorden for at holde fødderne varme, det var nemlig vigtigt for at kunne springe på et tog i fart. Foden skulle bedømme springet og udføre det. Med en følelsesløs fod blev man opdaget ligesom lille Kakulka, der ramte ved siden af og måtte bøde for det.

Lyntoget, der tordnede gennem snefoget som en okse, lod jeg køre forbi, men så kom godstoget; jeg hørte det rasle og skramle, og jeg kom frem bag træet og forberedte mig på at springe. Jeg følte mig ikke videre sikker, for jeg kunne ikke rigtigt mærke det ben, jeg skulle sætte af med, men jeg var fast besluttet på at angribe godstoget. Og så kom det nærmere, en sort truende pande, der stangede sig gennem snefoget, og lokomotivet og tenderen⁵ med de kul, der skulle varme os i juledagene. Jeg rakte hånden ud og ledte efter stængerne, i samme øjeblik hørte

¹ *agterud*: bagud.

² *Donbass*: historisk kulmineområde i Ukraine/Rusland.

³ *Slesvig-Holsten*: den nordligste tyske delstat.

⁴ *banedæmningen*: vold af jord og sten, hvorpå en vej eller jernbane føres over ufarbart terræn.

45 jeg fyrbøderens⁶ råb, jeg så hans ansigt eller snarere hans hvide tænder, og jeg opdagede det kæmpemæssige kulstykke, som han holdt over sit hoved og derefter kastede ned til mig. Fyrbøderen vidste, at vi af og til ventede oppe på banedæmningsens højeste sted, når togene med kul kom forbi. Denne gang havde han ventet på os.

50 Jeg puttede det enorme stykke kul i sukkersækken, lod mig glide ned ad banedæmningen og trampede gennem sneen hjem til de kamuflerede barakker. Jeg standsede ved elletræerne, da en skygge kom ned ad grusvejen. Det var Fred. ”Skynd dig,” sagde han, ”jeg kan ikke blive ude ret længe.” Han pegede på en cigaræske. Låget havde flere huller, og det kradsede, skrabede og flaksede nede i 55 kassen. Vi fulgtes ad ind i barakken og bevægede os langsomt hen til vores aflukke.

”Hvor kommer den fra?” spurgte jeg Fred.

”Fra den sorte børs⁷, den er en rigtig god opfindelse,” svarede han.

Noget var blevet anderledes i vores rum. Det var en ganske særlig forandring. 60 Der stod et lys i en ølflaske, og elggeviret, som mor havde haft med som sit kæreste eje på flugten, var pyntet med gran. Der hang også grangrene på væggen, kun æggeuret var ikke pyntet – måske fordi man ikke kunne få gran til at sidde fast på det. Der var også sket en anden forandring, men jeg var længe om at finde ud af, at fugleburet manglede.

65 ”Hvor er buret?” spurgte Fred.

”Her,” sagde mor og lod os kigge ned i en gryde, hvor der lå et stykke hvidt flæsk.

”Jeg byttede buret væk for stegen. Det er min julegave.”

”Og det her er min gave,” sagde Fred og rakte mor cigaræsken, hvor det kradse- 70 de og skrabede. Mor åbnede forsigtigt æsken, men ikke forsigtigt nok. Da hun lattede på låget, fór en dompap⁸ ud, fløj i en bue gennem rummet og landede udmattet på æggeuret.

Så vendte de sig begge imod mig og kiggede spørgende og gavtyveagtigt på sækken, og jeg delte kulstykket med en hammer. Vi fyrede op, så kakkelovnen 75 blev rødglødende, og indpakningspapiret, der adskilte os fra de gamle, der hed Jegelka til efternavn, knitrede af varme. Derpå satte mor det grydestegte, gennemsigtige flæsk på bordet. Vi spiste uden at sige noget og blev fedtede om munden. Man kunne ikke høre andet end vores suk, når vi sugede varmen til os, dybe misundelsesværdige suk over den ubegribelige nydelse, der blev os til del. Fred tog sin 80 jordbrune, vatterede jakke af, og jeg lagde min marinetrøje. Vi sad i bar skjorte – i en barak om vinteren i skjorteærmer – og kunne mærke varmen, der gjorde os røde i ansigtet og fik blodet til at dunke i fingerspidserne. Når jeg tænker på den jul, kan jeg mærke den varme, jeg havde skaffet, og høre min mor sige: ”Hvis ikke en af jer to lømler åbner vinduet for dyret, så gør jeg det selv; jeg smider den 85 egenhændigt ud, endda med det vons⁹, så den kan holde jul, for dølen da osse.”

⁵ *tenderen*: kulvognen.

⁶ *fyrbøderen*: den person, der på et damplokomotiv forsyner fyret med brændsel.

⁷ *sorte børs*: ulovlig handel med rationerede varer.

⁸ *dompap*: fugleart i familie med finker.